

2021-098

Archeologienota Wortegem-Petegem Biesvijverstraat

Programma van Maatregelen

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Gwendy WYNS

12-5-2021

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het verkavelen van gronden te Petegem-aan-de-Schelde Biesvijverstraat (deelgemeente van Wortegem-Petegem, provincie Oost-Vlaanderen) waarbij de totale oppervlakte van de betrokken percelen meer dan 3000m² bedraagt, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het plangebied heeft een rechthoekige vorm en een oppervlakte van ca. 8990m². In het noorden wordt het begrensd door de spoorlijn Kortrijk-Oudenaarde, in het westen door de Biesvijverstraat. Ten noorden van de spoorlijn en ten westen van de Biesvijverstraat bevinden zich uitgestrekte landbouwvelden. Langs de oostelijke en zuidelijke zijde bevindt zich een ruime woonwijk. Op het plangebied is geen bebouwing aanwezig, het is in gebruik als landbouwgrond.

Het plangebied is gelegen aan de noordwestelijke rand van de dorpskern van Petegem-aan-de-Schelde. De oudste betrouwbare kaart waarop het plangebied is afgebeeld, is de Villaretkaart uit 1745-1748. De Biesvijverstraat is op dit moment reeds aanwezig, ten zuidoosten is het centrum van Petegem-aan-de-Schelde te zien. Het plangebied zelf is onbebouwd en in gebruik als landbouwgrond. Aan de overzijde van de straat is wel bebouwing aanwezig. Eenzelfde situatie is te zien op de Ferrariskaart uit ca. 1777. Op de Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840 is langs de oostelijke grens een landweg (sentier nr. 47) te zien, de spoorlijn langs de noordelijke grens is voor het eerst aanwezig op de topografische kaart van 1862. Zowel in de 19de als 20ste eeuw blijft het plangebied onbebouwd en in gebruik als landbouwgrond. Sinds de luchtfoto van 1971 is de toename van de bebouwing in de omgeving duidelijk waar te nemen. Afgaande op deze gegevens hebben er de laatste 275 jaar geen gekende grootschalige verstoringen plaatsgevonden op het terrein.

Petegem-aan-de-Schelde is landschappelijk onder te verdelen in twee delen: de vlakke grachtenrijke Scheldevallei, met weiland, en de hogere linkerhelling van het dal oplopend van 10m tot 84m. Het plangebied bevindt zich op de overgang tussen beide zones, op iets hogere gronden, buiten de invloedssfeer van de Schelde. Zo'n 300m ten westen van het plangebied is de Brulbeek gelegen, die zuidwaarts naar de Schelde loopt, maar ook deze heeft geen impact op het plangebied. Het terrein kent een lichte helling van zuidwest naar noordoost. Bodemkundig gezien komen er vermoedelijk matig droge tot matig natte zandleemgronden met sterk gevlekte, verbrokkelde textuur B horizont voor binnen het plangebied.

In de dorpskern gebeurde recent een opgraving waarbij bewoningssporen uit de late bronstijd - vroege ijzertijd en funeraire resten uit de late ijzertijd – vroeg-Romeinse periode werd aangetroffen. Petegem kent een geschiedenis die ver teruggaat in de tijd, met een burchtsite die een oorsprong kent in de 8ste-9de eeuw en een abdij-site die dateert uit de 11de eeuw, beiden gelegen dichterbij de Schelde op. Beide sites werden reeds archeologisch onderzocht. Andere sites in de omgeving duiden ook op menselijke aanwezigheid in de steentijden, zij het wel meer op zones met andere landschappelijke kenmerken: hogere gronden, of lage gronden nabij de Schelde, en een Romeinse occupatie. Algemeen kan aan het plangebied een eerder gemiddelde archeologische verwachting gegeven worden voor sites met grondsporen uit diverse archeologische periodes. De verwachting

voor in situ bewaring van steentijd artefactensites is eerder laag in te schatten. Zowel bodemkundig als geologisch zijn er geen aanwijzingen dat er afdekkende lagen voorkomen binnen het plangebied die voor een bescherming van dergelijke sites kunnen gezorgd hebben.

Het terrein zal verkaveld worden in 18 loten voor open en halfopen bebouwing met errond een tuin. Centraal op het terrein wordt een H-vormige wegenis met bijhorende nutsleidingen gepland waarlangs de kavels geënt zijn. De wegenis sluit op 2 plaatsen aan op de Biesvijverstraat. Er zullen aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden op het volledige plangebied: bodemingrepen voor aanleg van de interne wegenis en nutsleidingen, funderingswerken en het optrekken van de woningen, omgevingsaanleg. Ook het werfverkeer zal zijn invloed hebben op de ondergrond.

Het plangebied kent een eerder gemiddelde archeologische verwachting voor sites met grondsporen. Op basis van enkel het bureauonderzoek kan de aan- of afwezigheid van een archeologische site echter niet aangetoond worden. De geplande werken zijn van die aard dat eventueel aanwezig archeologisch erfgoed bedreigd wordt. Een verder vooronderzoek kan relevante kennisvermeerdering genereren voor de ontwikkelingsgeschiedenis van Petegem. Er dient bijgevolg verder vooronderzoek te gebeuren. Dit verder vooronderzoek dient in uitgesteld traject te gebeuren, gezien de gronden nog niet in eigendom zijn van de initiatiefnemer.

Het verder vooronderzoek bestaat uit een vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden hieronder verder behandeld.

3. Vraagstelling

Het doel van de onderzoeken is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
- Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
- Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
- Kan een archeologische site uitgesloten worden?
- Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
- Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

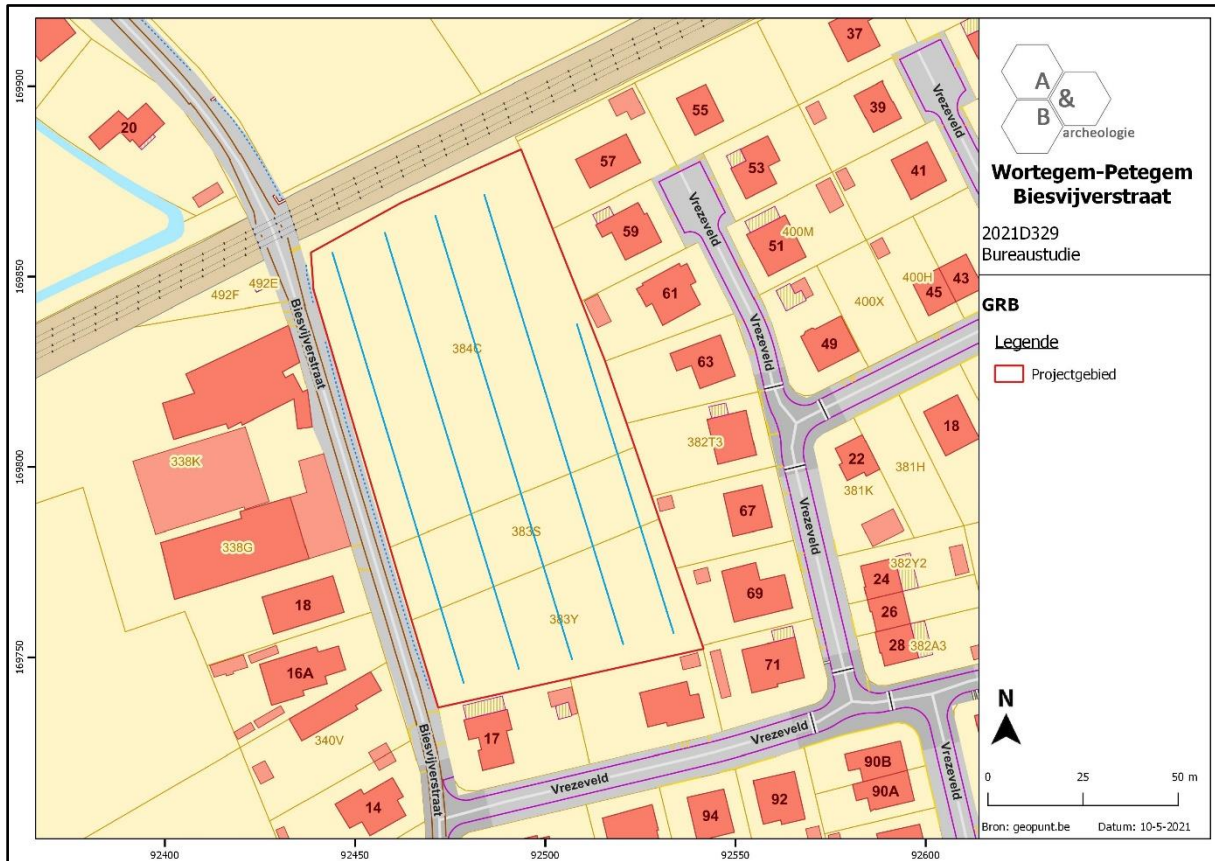
Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op de boven- en onderstaande figuren. De voorziene onderzoeksmethode moet niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methode dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

Teneinde na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn binnen het onderzoeksgebied, dient gebruik gemaakt van de inplanting van parallelle, ononderbroken proefsleuven, met een tussenafstand van 12 à 15m van middelpunt tot middelpunt. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak. De sleuven zijn 1,80 tot 2m breed en zijn noord-zuid georiënteerd, mee met de lengterichting en helling van de onderzoekszone. Het is niet mogelijk om de gebouwblokken te vermijden met het sleuvenplan. Daarnaast worden extra volg-, dwarsleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

Er wordt 10%, oftewel ca. 899m², van de onderzoekbare oppervlakte opengelegd door middel van sleuven en 2,5%, oftewel ca. 225m², door middel van volg-, dwarsleuven of kijkvensters, zodat in totaal zo 12,5% oftewel ca. 1114m² onderzocht wordt.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo'n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. graven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

Figuur 2 De onderzoekszone aangeduid in het rood en het indicatief sleuvenplan in het blauw, geprojecteerd op de kadasterkaart (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 40 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek. Minstens 1 van deze archeologen dient ervaring te hebben met onderzoek van meerperiodesites. Minstens 1 van deze archeologen dient minstens 200 werkdagen ervaring te hebben met onderzoek op zandleemgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen.